

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucioni i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmena • Ombudsperson Institution

---

**IZVEŠTAJ SA PREPORUKAMA
OMBUDSMANA REPUBLIKE KOSOVA**

Ex-officio

Slučaj br. 489/2018

u vezi korišćenja narkotičkih supstanci od strane dece.

Za: G. Uran Ismaili, Ministar,
Ministarstvo zdravlja

G. Rashit Qalaj, generalni direktor
Policija Kosova

G. Skender Reçica, Ministar
Ministarstvo rada i socijalne zaštite

G. Shyqiri Bytyçi, Ministar
Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnologije

G. Skender Çoçaj, Predsedavajući,
Sudski savet Kosova

G. Bahri Hyseni, Predsedavajući,
Tužilački savet Kosova

Priština, dana 16 decembra 2019. godine

Cilj Izveštaja

Cilj ovog izveštaja je da se proceni trenutna situacija u vezi sa korišćenjem narkotičkih supstanci od strane dece, i da se preporuke upućuju nadležnim institucijama, kako bi se preduzele sve neophodne mere za sprečavanje i tretiranje dece koja su korisnici narkotičkih supstanci

Pravna osnova

1. Ombudsman u saglasnosti sa Ustavom Republike Kosova (u daljem tekstu: Ustav) ¹ i Zakonom br. 05/L-019 o Ombudsmanu, Službeni list Republike Kosova/br. 16 / 26 jun 2015, Priština, (u daljem tekstu: Zakon o Ombudsmanu) ² ima nadležnosti i odgovornosti kao u nastavku:

1.1 “Ombudsman nadzire i štiti prava i slobode pojedinaca od nezakonitih i neregularnih radnji javnih organa.” (član 132, stav 1 Ustava).

1.2. “Ombudsman ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere, onda kada primeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa.” (član 135 stav 3 Ustava).

1.3. “(...) samoinicijativno (ex officio), ako iz nalaza, dokaza i podnetih činjenica u podnesku ili iz stečenih saznanja na drugi način, ima osnova da proizilazi da su od strane vlasti kršena ljudska prava i slobode, utvrđene Ustavom, zakonima i drugim aktima, kao i međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima.” (član 16 stav 4 Zakona o Ombudsmanu).

1.4. “da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, a kada je to neophodno da izrazi svoje mišljenje o stavovima i reagovanju odgovarajućih autoriteta u vezi takvih slučajeva; (član 18 stav 1, podstav 1.2 Zakona o Ombudsmanu).

1.5. “da preporučuje Vladu, Skupštinu i druge nadležne institucije Republike Kosovo o pitanjima koje se odnose na unapređivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnosti i nediskriminacije;” (član 18 stav 1, pod stav 1.5 Zakona o Ombudsmanu).

1.6. “da objavi obaveštenja, mišljenja, preporuke, predloge i svoje izveštaje;” (član 18 stav 1, podstav 1.6 Zakona o Ombudsmanu).

Ombudsman šalje ovaj izveštaj nadležnim institucijama i objavljuje ovaj Izveštaj na svojoj veb stranici kako bi se izbegle povrede ljudskih prava i poštovali važeći zakoni, kako to zahteva princip vladavine prava.

Činjenice

2. Dana 19. jula 2018. godine, Ombudsman je pokrenuo istragu po službenoj dužnosti (*ex officio*) na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Ombudsmanu.
3. Dana 8. marta 2018. godine, predstavnici IO-a sastali su se sa predstavnikom NVO “Labirinth” da razgovaraju u vezi sa korišćenjem narkotičkih supstanci od strane dece.

---

¹ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=3702>

² <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10922>

4. Tokom 2018. godine predstavnici IO sastali su se sa predstavnicima Koalicije organizacija za zaštitu dece (KOMF) kako bi razgovarali da njima u vezi sa upotrebom narkotičkih supstanci od strane dece.
5. Dana 8. marta 2018. godine, NVO "Labirinth" je pismeno obavestila IO o podacima o konzumiranju narkotičkih supstanci od strane dece.
6. Dana 28. avgusta 2018. godine, predstavnik IO-a se sastao sa predstavnikom Ministarstva kulture, omladine i sporta (MKOS) kako bi se informisao o aktivnostima koje je ovo ministarstvo preduzelo radi podizanja svesti mladih o opasnostima i posledicama korišćenja narkotičkih supstanci od strane mladih. Predstavnik MKOS-a izjavio je ovom prilikom da MKOS sprovodi aktivnosti podizanja svesti kao podrška/pomoć nevladinim organizacijama.
7. Dana 14. novembra 2018. godine, predstavnik IO-a razgovarao je sa predstavnikom Sektora za saradnju i prevenciju, Policije Kosova u vezi sa ovim pitanjem.
8. Dana 15. novembra 2018. godine, predstavnik IO-a je dobio od predstavnika Policije Kosova Godišnji izveštaj (Oktobar 2017- Oktobar 2018) "Stop drogama u školama" i statistike po starosnom dobu, registrovane u Policiji Kosova.
9. Dana 20. marta 2019. godine, predstavnik IO-a je razgovarao sa predstavnicom Ministarstva obrazovanja, nauke i tehnologije (MONT) o ovom pitanju, a posebno o aktivnostima koje je MONT preduzeo u oblasti prevencije.
10. Dana 8. maja 2019. godine, predstavnik IO-a je tražio od predstavnika ROR-a³ da dostave Ombudsmanu stavove grupe o problemu korišćenja narkotičkih supstanci od strane dece.
11. Dana 28. maja 2019. godine, predstavnik IO-a je razgovarao sa predstavnikom Ministarstva zdravlja, odnosno predstavnikom Klinike psihijatrije (KP) u vezi sa ovim pitanjem.
12. Dana 7. juna 2019. godine, predstavnik IO-a je tražio od Tužilačkog saveta Kosova (TSK) da ga informiše o broju slučajeva krivičnih dela počinjenih shodno članu 281 u vezi sa stavom 1.7 Zakonika br. 04/1-082 Krivični Zakonik Republike Kosova (u daljem tekstu: Zakonik br. 04/1-082) „1.7. delo je izvršeno u krugu od tristopedeset (350) metara od škole ili druge ustanove koju koriste deca ili u krugu od tristopedeset (350) metara od bilo koje obrazovne ustanove;”⁴.
13. Predstavnik TSK-a istog dana obavestio je predstavnika IO-a da Kancelarija za statistiku u okviru TSK-a ne prikuplja i ne poseduje posebne podatke koji se odnose na stav 1.7 člana 281 Zakonika br. 04/L-082, već vodi evidenciju uopšte o prekršajima iz Poglavlja XXIII ovog Zakonika.
14. Dana 7 juna 2019. godine, predstavnik IO-a je tražio od Sudskog saveta Kosova (SSK) da ga informiše o broju slučajeva krivičnih dela shodno članu 281 u vezi sa stavom 1.7 Zakonika br. 04/1-082 Krivični Zakonik Republike Kosova (u daljem tekstu: Zakonik br. 04/1-082) „1.7.

---

³ Nacionalna grupa pod vodstvom dece: Poštujte naša prava.

⁴ Koliko je broj krivičnih prijava podnetih državnom tužiocu od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?; Koji je broj krivičnih prijava koje su odbačene od strane državnog tužioca od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?; Koliko je broj presuda za pokretanje istraga od strane državnog tužioca od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?; Koliko je broj rešenja za okončanje od strane državnog tužioca od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?; Koliko je broj rešenja o obustavi istrage od strane državnog tužioca od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?; Koliko je broj optužnica koje su podnete od strane državnog tužioca od 1. januara 2018. do 31. decembra 2018. godine?.

*delo je izvršeno u krugu od tristopedeset (350) metara od škole ili druge ustanove koju koriste deca ili u krugu od tristopedeset (350) metara od bilo koje obrazovne ustanove;*⁵ Ali do objavljivanja ovog Izveštaja sa preporukama, nije dobio odgovor u vezi sa ovim pitanjem.

Situacija u pogledu upotrebe narkotičkih supstanci

15. Na Kosovu donedavno nisu postojale sveobuhvatne studije o upotrebi narkotičkih supstanci, mada su delimične studije i različite preventivne i rehabilitacione usluge pružale različite nevladine organizacije.
16. Prvo opšte istraživanje stanovništva o upotrebi narkotičkih supstanci i stavova na Kosovu pokrenuta je 2014. godine, uz podršku Evropskog centra za praćenje droga i zavisnosti od droga (EMCDDA).⁶ Prema anketi, upotreba antidepresiva u 2013. bila je manja od 1%. Prosečno 2% ispitanika je reklo da je koristilo antidepresive u prošlosti, ali ne i u prošloj godini. Većina korisnika koji su izveštavali i izjavili da su kupili lekove na recept izdat od lekara, ali u nekoliko slučajeva lekovi su dobijani neformalnim putem.⁷ Takođe prema istraživanju, kanabis je najčešće korišćena ilegalna supstanca na Kosovu gde je 10% ispitanika priznalo da poznaje nekoga ko koristi kanabis. Prijavljena prevalenca upotrebe kanabisa i drugih ilegalnih supstanci poput ekstazija, amfetamina, heroina itd. je izvesno da je prilično nizak.⁸
17. Dalje, jedna druga studija manja u broju je odvijana 2008.godine od strane kompanija PRISM Research, Inc., uz finansijsku podršku VHO-a, UNICEF-a i UNFPA-a.⁹ Izveštaj objavljen ovim istraživanjem pružio je podatke o upotrebi psihoaktivnih supstanci među mladima, zatvorenicima (pre hapšenja) i korisnicima na Kosovu koji konzumiraju droge putem ubrizgavanja. Prema njima, droga je dostupna na Kosovu i sve vrste psihoaktivnih supstanci se konzumiraju od strane mladih kosovara iz redova svih etničkih grupa. Mladi momci (5,5%) imali su više šansi od mladih devojaka (2,2%), i mladi u dobi od 20 do 24 godine (6,7%) imali su više šansi od tinejdžera (1,7%) da su probali kanabis. Manje od polovine ili 0,4% mladih na Kosovu izjavili su da su probali heroin, 0,4% amfetamina, a samo 0,2% su izjavili da su probali po neki put kokain.¹⁰
18. Prema podacima uzetih od NVO Labirint za 2017. godinu, prosečna starost kada se počinje konzumirati droga bila je 16.06 godina, uglavnom su ti mladi ljudi počeli da koriste kanabis. U odnosu na prethodne godine, prema rečima predstavnika Labirinta, starost početka prve upotrebe droga naglo je opala, a tokom 2007. godine starosno doba je bilo 21 godina. Od

---

⁵ Koliko je broj sudskih rešenja za odbacivanje optužnice od 1. januara 2018. godine do 31. decembra 2018.godine?;Koliko je broj oslobađajućih, odbijajućih i osuđujućih presuda od 1. januara 2018. godine do 31. decembra 2018.godine?

⁶ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, National General Population Survey on drug use and attitudes in Kosovo* 2014 according to the EMCDDA protocols, 2014, nē:
<file:///C:/Users/HP/Downloads/drug-use-and-attitudes-Kosovo-EN.pdf> .

⁷ Isto.

⁸ Isto.

⁹ OBSH, UNICEF, UNFPA, Upotreba psihoaktivnih supstanci na Kosovu, Brzo procenjivanje i odgovor za mlade ljude, Korisnici droga ubrizgavanjem i Zatvorenici, 2009, stranica 8, na:
https://www.unicef.org/kosovoprogramme/RAR_Alb.pdf .

¹⁰ Isto, str. 26.

1205 ljudi registrovanih u bazi podataka Labirinta kao korisnici u periodu 2002-2017, 85 njih je umrlo kao posledica interakcija sa drogama, a četvero njih su bili 20 godišnjaci.¹¹ Takođe,¹² podaci koji su uzeti od Labirinta za 2018. godinu pokazuju da se ni prosečna starost korisnika kanabisa nije promenila za 2018. godinu. Podaci takođe pokazuju da je od januara 2018. do novembra 2018. godine umrlo devet osoba.

19. Prema Indeksu za zaštitu dece¹³, Kosovo ne pruža posebne usluge fizičke rehabilitacije dece koja su žrtve zlostavljanja drogama, što prema istome preporučuje se snažno vladi da postavi kao prioritet zaštitu dece koja su žrtve zlostavljanja narkoticima putem stvaranja, sponzorisanja i razvoja usluga na državnom nivou koje se omogućavaju od strane državnih i privatnih pružaoca. Između ostalog takođe je naglašena i potreba da se razviju programi reintegracije kao odgovor na potrebe u rastu dece i njihovih porodica.
20. Prema podacima koji su uzeti od Plocije Kosova¹⁴, od 2 oktobra 2017 do 31 oktobra 2018. godine, vršeno je 36624 patroliranja oko škola; 19880 poseta i kontakata sa osobljem škola; 385 lokala je pretresano; 19214 vozila je kontrolisano; 40530 osoba je pretresano; 710 osoba je privedeno, od kojih 150 učenika, a na školama je održano 417 predavanja. Prema podacima, 62,74 g marihuane zaplenjeno je u školskim zgradama, 167,15 g marihuane u školskim dvorištima, 4 kg od 052 g marihuane u blizini škola. Takođe prema podacima obezbeđenim od Policije Kosova najveći broj slučajeva je pokrenut u regijonu Prištine, zatim dolazi Uroševac, Mitrovica, Gnjilane, Peć, Prizren i Đakovica.
21. Prema informacijama koje su uzete od predstavnice MONT-a, proizilazi da se teme vezane za sprečavanje upotrebe droga u okviru nastavnog plana i programa obrađuju u oblastima fizičkog vaspitanja, sporta i zdravlja, hemije, biologije i građanskog obrazovanja i da u školama u saradnji sa drugim institucijama sprovode se aktivnosti u podizanju svesti učenika. Ostaje izazovno organizovanje sastanaka sa roditeljima kako bi se isti obavestili o njihovoj ulozi u oblasti prevencije konzumiranja narkotičkih supstanci.
22. Prema informacijama koje su uzete od KP, više je nego neophodno prilagoditi prostore ili izgraditi nove, poput posebnog centra ili instituta koji bi se bavio prevencijom, politikama i programima lečenja i koji bi imao koordinacionu ulogu kao tercijarni referentni centar na nivou Kosova. Takođe prema navedenim informacijama, rezultira da je više nego neophodno stvoriti potrebne uslove i prostore za hospitalizaciju dece koja su zavisnici narkotičkih supstanci, obzirom da u KP ne postoji posebno odeljenje za njihovo lečenje.
23. Isto tako Izveštaj o Kosovu za 2019. godinu¹⁵ naglašava činjenicu da Kosovo i dalje predstavlja mesto za prikupljanje i tranzit heroina i kanabisa.¹⁶ Prema tvrdnjama u izveštaju,

---

¹¹ Dok druga istraživanja pokazuju kako je zloupotreba alkohola i droga usko povezana sa zlostavljanjem u detinjstvu (UNICEF, Kvalitativno istraživanje socijalnih normi o rodno zasnovanom nasilju i fizičkom kažnjavanju dece na Kosovu, jul 2016. godine). Takođe, Izveštaj o ljudskoj bezbednosti: Kosovo (koji je u novembru 2014. objavio Centar za istraživanje, dokumentaciju i publikaciju) između ostalog tretira prisustvo oružja i droge kao izvor nezvesnosti. Prema ovom istraživanju, većina ispitanika fokus grupe navela je da je glavni izvor nesigurnosti u školi posedovanje oružja, posebno noževa i gvozdene boksa. U nekim slučajevima posedovanje oružja i upotreba marihuane bili su usko povezani; vrlo često ista grupa učenika manifestuje oba ponašanja.

¹² Dana 7 novembra 2018. godine IO je obavešten pismeno od NVO Labirinthi o podacima konzumiranja narkotičkih supstanci od strane dece.

¹³ Indeks zaštite dece 2.0.

¹⁴ Godišnji izveštaj (Oktobar 2017- Oktobar 2018) "Stop drogi u školama" i statistike prema starosnom dobu koje su registrovane u Policiji Kosova.

¹⁵ <https://www.mei-ks.net/sq/raporti-i-progresit-585>

generalno konfiskacija droge i dalje ostaje niskog nivoa, prema tome Kosovo bi trebalo da dodatno intenzivira i dalje identifikaciju i dezintegraciju grupa organizovanog kriminala koje trguju drogom sa njene ili preko njene teritorije, kao i da upravlja prihodima od kriminala koji podležu pranju na njenoj teritoriji.

Relevantni pravni instrumenti

24. Ustav u članu 21, stav 1, definiše: “*Ljudska prava i osnovne slobode su neodvojiva, neotuđiva i neosporiva i čine osnov pravnog reda Republike Kosovo.*” Dog stav 2 ovog člana kaže: “*Republika Kosovo štiti i garantuje ljudska prava i osnovne slobode, predviđene ovim Ustavom.*”
25. Dalje Ustav u članu 50, [Prava Deteta] propisuje: “*1. Deca imaju pravo na zaštitu i brigu koja je neophodna za njihovo blagostanje. (...) Svako dete ima pravo da bude zaštićeno od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije*” Dok stav 4 ovog člana kaže: “*Sve radnje koje se tiče deteta, preduzete od strane državnih javnih ili privatnih institucija, moraju biti u najboljem interesu deteta.*”
26. Ustav u članu 22 [Direktna Primena Međunarodnih Sporazuma i Instrumenata] propisuje: “*Ljudska prava i slobode, koja su utvrđena sledećim međunarodnim sporazumima i instrumentima garantovana su ovim Ustavom, i direktno se primenjuju na teritoriji Republike Kosovo i imaju premoć, u slučaju konflikta, nad svim zakonskim odredbama i ostalim aktima javnih institucija*” (...) (7) *Konvencija o pravima deteta; (...)*”
27. Konvencija o pravima deteta (u daljem tekstu: KPD) u članu 1, definiše : “*...dete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ...*”.
28. KPD u članu 3, stav 1, definiše; “*U svim aktivnostima koje se tiču dece, bez obzira na to da li ih sprovode javne ili privatne institucije za socijalnu zaštitu, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tela, najbolji interesi deteta biće od primarnog značaja.*”
29. Takođe, KPD u članu 33 definiše: “*Države članice preduzimaju sve odgovarajuće mere, uključujući zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mere, za zaštitu dece od nelegalne upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci, kako je definisano odgovarajućim međunarodnim ugovorima, i za sprečavanje korišćenja dece u nelegalnoj proizvodnji i trgovini tim supstancama.*”
30. Zakonik br. 04/I-082 Krivični Zakonik Republike Kosova, Službeni list Republike Kosova / br. 2 / 14 januar 2019, Priština, (u daljem tekstu: Zakonik)¹⁷, u Poglavlju XXIII obuhvata ova krivična dela narkotika: “*Neovlašćena kupovina, posedovanje, stavljanje u promet i prodaja opojnih droga, psihotropnih i analognih supstanca*” (član 267); *Neovlašćena proizvodnja i prerada opojnih droga, psihotropnih ili analognih supstanca ili pribora, opreme ili materijala za opojne droge* (član 268); *Neovlašćeno posedovanje opojnih droga, psihotropnih ili analognih supstanca* (član 269); *Omama drugog lica opojnom drogom ili psihotropnom supstancom* (član 270); *Olakšavanje nabavke ili upotrebe opojnih droga, psihotropnih ili analognih supstanca* (član i 271); *Uzgajanje opijumskog maka, biljke koke ili psihoaktivnog konoplja* (član 272); *Organizovanje, vođenje ili finansiranje trgovine opojnih*

---

¹⁶ Oko 800 kilograma marihuane, 120 kg heroin i 1 kg kokain zaplenjena su tokom 2018. godine.

¹⁷ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18413>

droga ili psihotropnih supstanca (član 273); Konverzija ili prenos imovine proistekle od krivičnih dela iz ove glave (član 274); Kazne za teže slučajeve krivičnih dela iz ove glave (član 275); Isplata naknade sprovednicima zakona (član 276)."

31. Zakon br. 02/1-128 o narkotičnim lekovima, psihotropnim supstancama i prekursorima (u daljem tekstu Zakon br. 02/1-128)¹⁸ između ostalog uređuje proizvodnju, promet na veliko i malo, uvoz, izvoz, tranzitni prelaz, transport, kupovinu, snabdevanje, prodaju, posedovanje, potrošnju, upotrebu i reklamiranje biljaka od kojih se mogu proizvoditi narkotici, narkotični lekovi, psihotropne substance i prekursori. Određuje obaveze odgovornih autoriteta koji su vezani sa ovim supstancama.
32. Zakon br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama, Službeni List privremenih institucija samouprave na Kosovu/Priština: godina II/br. 12/01 maj 2007 (u daljem tekstu Zakon br. 02/L-17)¹⁹ u članu 1 definiše; "(...) *Lice u stanju potrebe*" podrazumeva se svako lice na teritoriji Kosova bez obzira na njegov status ili zemlju porekla koje ima potrebu za socijalnim uslugama zbog : (...) zavisnosti od alkohola ili droge (...)".

Pravna analiza

33. Ustav štiti i garantuje osnovna ljudska prava i slobode, prema tome u interesu funkcionisanja države vladavine zakona jeste da se ta prava ostvaruju i primene u praksi, uključujući i ona koja pružaju zaštitu i neophodno staranje za dobrobit dece. S tim u vezi, Ustav u članu 21. izričito propisuje obavezu svih institucija da poštuju ljudska prava i slobode, tako da je ovo načelo imperativno i moraju ga poštovati svi, uključujući i u slučajevima kada je dete korisnik narkotičkih supstanci.
34. Takođe je u interesu funkcionisanja vladavine zakona preduzimanje odgovarajućih mera od strane državnih i nedržavnih institucija u rešavanju ovih slučajeva.
35. Definicije Ustava da deca "imaju pravo na zaštitu i brigu koja je neophodna za njihovo blagostanje." i pravo "da budu zaštićena od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije"²⁰ važe i odnose se i na pitanje koje se razmatra konkretno, i utvrđuju između ostalog obavezu da državne institucije treba da preduzimaju potrebne radnje u tom pogledu. Prema podacima koje je dostavila policija Kosova rezultira da se škole Kosova suočavaju sa prisutnošću slučajeva upotrebe narkotičkih supstanci, što takođe zahteva saradnju i koordinaciju između obrazovnih institucija i Policije Kosova za adekvatno adresiranje ovih slučajeva. Ne adresiranje istih predstavlja kršenje navedene ustavne odredbe.
36. Odgovarajuće adresiranje od strane državnih institucija svih slučajeva upotrebe narkotičkih supstanci treba da bude u najboljem interesu dece, onako kako predviđa Ustav, između ostalog, i pružajući deci adekvatne i potpune informacije o upotrebi narkotičkih supstanci, u cilju prevencije zloupotrebu istima i pružanjem adekvatnih zdravstvenih tretmana, kao i rehabilitacijom i integracijom onih koji su zavisni od narkotičkih supstanci.
37. Prioritet najboljim interesima deteta daje i KPD, koja u svom tekstu uključuje i stav u smislu njihove zaštite. Prema Ustavu Konvencija se direktno primenjuje na Kosovu. Prema tome, svaka radnja koju državni organi preduzimaju u konkretnom slučaju u cilju prevencije, zaštite

¹⁸ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2572>

¹⁹ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2447>

²⁰ Ustav Republike Kosova, član 50 (1.3)

i pomoći deci koja se nalaze u položaju zavisnosti od narkotičkih supstanci, treba da bude u potpunosti u skladu sa svrhom Konvencije. Eventualno kršenje odredbi Konvencije predstavlja kršenje Ustava.

38. U smislu tačke 27 ovog Izveštaja, Sporazumi i Međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava uključeni su u Ustav i imaju prioritet u slučaju sukoba, u poređenju sa drugim važećim domaćim zakonima. Na osnovu člana 22. Ustava, navedena je između ostalog i KPD.
39. Za najbolju zaštitu prava dece, uključujući ovde i dece koja su postali zavisnici od narkotičkih supstanci, važe i ostale odredbe KPD, koje pokrivaju različite segmente dečijeg života, polazeći od roditeljskog staranja, prava na privatnost, zaštite od svih oblika zlostavljanja do pravde za maloletnike, uključujući ovde i pravo na socijalnu zaštitu i neophodne mere koje javne institucije prvenstveno moraju strogo da poštuju i primene.
40. Štaviše, član 33 KPD predviđa obaveze svake države potpisnice da zaštiti decu od nelegalne upotrebe opojnih droga i psihotropnih supstanci i da ne dozvoli upotrebu dece za nelegalnu proizvodnju i promet takvih supstanci. Prema tome, u duhu ovih odredaba KPD državne institucije treba da preduzmu sve odgovarajuće mere, bilo „zakonodavne, administrativne, socijalne ili obrazovne u cilju zaštite dece u tom pogledu“.²¹
41. Državne institucije, prilikom preuzimanja potrebnih radnji u vezi sa navedenim pitanjem, treba da pored člana 33. KPD, uzimaju u obzir, i druge odredbe KPD, koje se tiču širenja informacija, zaštite dece od svih oblika diskriminacije i maltretiranja od strane roditelja i drugih staratelja, zdravlja i zdravstvenih usluga, obrazovanja za pripremu dece za odgovoran život u slobodnom društvu, zaštite od opasnog ili eksploativnog rada, zaštite dece lišene slobode i rehabilitacione nega,²² jer su usko povezani sa tim. Samo na taj način deci će biti obezbeđeno sigurno okruženje za život, zdravlje i dobrobit.
42. Deci koja koriste opojne supstance treba da se pruži i socijalna zaštita, zdravstvena zaštita i zaštita od socijalne isključenosti, u skladu sa članom 24. KPD, koji zahteva: “*Strana ugovornice priznaju pravo deteta na uživanje najvišeg ostvarivog zdravstvenog standarda i na kapacitete za lečenje i zdravstvenu rehabilitaciju. Države potpisnice će nastojati da obezbede da nijedno dete ne bude lišeno prava pristupa takvim uslugama zdravstvene zaštite.*” (...).”
43. U pogledu prava iz KPD, u svom radu sa decom, relevantne državne institucije takođe treba da uzmu u obzir i principe, prema kojima prava utvrđena Konvencijom treba da se priznaju svakom detetu, bez ikakve diskriminacije, i njihovom najboljem interesu treba dati prioritet u svim radnjama koje se odnose na decu, kao i poštovanje prava na život, na opstanak i razvoj, ali stavovima dece u svim pitanjima koja utiču kod dece. Sledstveno tome, institucije Republike Kosovo imaju obavezu da preduzmu odgovarajuće postupke kako bi obezbedile da deca žive u okruženju koje je zaštićeno i od upotrebe i zloupotrebe narkotičnim supstancama.
44. Pitanja koja se nadovezuju sa proizvodnjom, prodajom, posedovanjem, i konzumiranjem narkotičkih supstanci, njihovo klasifikovanje, kao i obaveze nadležnih organa uglavnom su regulisana Zakonom br. 02/L-128, i stoga njihovo nepoštovanje predstavlja kršenje odredbi

---

²¹ Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Konvencija o pravima deteta, 1989, član 33, na: [https://www.unicef.org/tfymacedonia/CRC_albanian_language_version\(3\).pdf](https://www.unicef.org/tfymacedonia/CRC_albanian_language_version(3).pdf) . Konvencija je direktno primenljiva na Kosovu i ima premoć u primenjivanju u odnosu na ostalim domaćim pravnim aktima na osnovu člana 22 Ustava.

²² Vidi odgovarajuće članove ZPD, član 17, 19, 24, 29, 32, 34, 35, 36, 37 i 39.

ovog zakona, odnosno člana 7. Prema tome, nadzor sprovođenja odredaba ovog zakona u skladu sa članom 29 treba da vrše Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Kosovska policija, Ministarstvo trgovine i industrije, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja, Ministarstvo rada i socijalne zaštite, Ministarstvo finansija, Kosovska Carinska Služba, svako u okviru svog specifičnog delokruga definisanom ovim zakonom.

45. Što se tiče slučaja, prema podacima koje je dostavila Policija Kosova, rezultira da je u određenom vremenskom periodu uhapšeno 710 osoba, od kojih 150 dece, što je veoma zabrinjavajuće. Takođe, prema Policiji Kosova zaplenjena određena količina marihuane unutar školskih zgrada i školskih dvorišta, što je takođe zabrinjavajuće i zahteva se dodatno angažovanje i dodatna pažnja nadležnih institucija u preduzimanju potrebnih radnji koje su neophodne za podizanje svesti, prevenciju, krivično gonjenje i kažnjavanje počinitelja zaslužnim kaznama, u skladu sa Kodeksom, takođe i u slučajevima krivičnih dela narkotika, kada se deca iskorištavaju ili kada se krivična dela vrše u blizini škola ili obrazovnih ustanova. Štaviše, u zavisnosti od okolnosti slučaja, sud treba da proceni i izrekne meru obaveznog rehabilitacionog lečenja od strane zdravstvene ustanove, onima koji vrši krivično delo pod uticajem droge.²³
46. Zakonik br. 06/I-006 pravde o maloletnicima, Službeni list Republike Kosovo / br. 17/ 18 oktobar 2018, Priština, (u daljem tekstu Zakonik pravde o maloletnicima)²⁴ predvideo je da sud može da izriče posebne obaveze maloletnicima da se suzdrže od upotrebe droga²⁵, kao i slučajeve kada tužitelj može da izriče mere diverziteta u saglasnosti sa članom 20²⁶, koje treba da se procene od slučaja do slučaja u najboljem interesu deteta. I Zakon br. 02/L-17, koji reguliše pružanje socijalnih i porodičnih usluga osobama i porodicama kojima su potrebne, koje identifikuje kao osobe u stanju potrebe i osobe koji su u zavisnosti od droga i alkohola,²⁷ u konkretnom slučaju decu, treba da se proceni i sprovodi takođe.
47. Dakle, prema ovom zakonu, ljudi, uključujući decu zavisnu od alkohola i/ili droga, definisani su kao lica u stanje potrebe koje bi, bez obzira na status, prirodu i mesto porekla, trebale da dobiju odgovarajuće socijalne usluge u Centrima za socijalni rad, koje pružaju usluge mnogim kategorijama ljudi kojima je potrebna pomoć, a koji nemaju mogućnosti i potrebne kapacitete da iste pokrivaju.²⁸
48. Republika Kosova do sada je izradila nekoliko strategija i akcionih planova koji su važni u tom pogledu, kao što su: Državna strategija protiv narkotika i Akcioni plan za 2018.-2022., Strategija zdravstvenog sektora 2017-2021, Strategija Kosova za omladinu 2013-2017 i Strategija za škole za promociju zdravlja na Kosovu 2009 - 2018.
49. Državna strategija za borbu protiv narkotika predviđa postizanje četiri glavna cilja: redukcija potražnje i smanjenje štete, redukcija ponude i snabdevanja, saradnja i koordinacija inadleđanje i praćenje.²⁹ U okviru prvog cilja redukcije potražnje i smanjenja štete predviđene su posebne aktivnosti za prevenciju, obrazovanje, lečenje, rehabilitaciju, resocijalizaciju i reintegraciju. Ovdje treba naglasiti da strategija predviđa i izradu i primenu

---

²³ Član 87 Zakonika.

²⁴ <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=18019>.

²⁵ Zakonik br. 06/I-006 pravde o maloletnicima, član 28 stav 2, podstav 2.8.

²⁶ Zakonik br. 06/I-006 pravde o maloletnicima, član 20 stav 1, podstav 1.15.

²⁷ Zakon br. 02/L-17 o socijalnim i porodičnim uslugama, član 1.

²⁸ Informacije obezbeđene od CSR-i na sastancima sa njima krajem 2018. i početkom 2019. godine.

²⁹ Državna strategija protiv narkotika i Akcioni plan za 2018.-2022, Priština, 2018, str. 16.

školskih programa za edukaciju i podizanje svesti o posledicama upotrebe droga, izradu i distribuiranje informativnih materijala o uzrocima i posledicama njihove upotrebe, organizovanje diskusija, informativnih kampanja i sastanaka sa roditeljima.³⁰ Ove aktivnosti će biti preduzete od strane Ministarstva obrazovanja nauke i tehnologije (MONT), Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP), Ministarstva zdravlja (MZ), Ministarstva kulture omladine i sporta (MKOS) i nevladinih organizacija (NVO).

50. Dok Strategija zdravstvenog sektora 2017-2021, iako navodi upotrebu droga kao jedan od faktora rizika za zdravlje stanovništva,³¹ ne predviđa nikakvu specifičnu aktivnost koja bi se bavila ovim faktorom.
51. Strategija Kosova za omladinu 2013-2017, u kontekstu zdravstvenog obrazovanja i promocije predviđa se podizanje svesti mladih o uticaju i posledica upotrebe supstanci koje prouzrokuju zavisnost.³² Takođe, Strategija za škole za promociju zdravlja na Kosovu 2009 - 2018 ima za cilj da organizuje zdravstvene obrazovne aktivnosti, kao što su informativne kampanje i obuke koje se bave aktuelnim problemima mladih, između ostalog i problemima u vezi sa drogama.³³
52. Prema Administrativnom uputstvu MONT-a “*Kod ponašanja i disciplinske mere za učenike više srednjih škola*” učeniku se zabranjuje držanje i konzumiranje droge, i alkohola u edukativno-obrazovnim institucijama.³⁴ Šta više prema Administrativnom uputstvu br. 04/2019 o prekidu i zabrani rada pravnom licu i zabrana rada i pokretanje disciplinskog postupka fizičkog lica, odnosno člana 6 stava 1 definiše se: “1. *Inspektor za obrazovanje zabranjuje rad nastavnicima i drugom osoblju edukativne obrazovne i osposobljavajuće institucije i pokreće disciplinske mere protiv njih ako utvrdi da: “ koristi i distribuira oružje, drogu i druge zakonski zabranjene stvari; ” (...)*³⁵.
53. Iz tih razloga, Ombudsman, u skladu sa gore navedenim nalazima, zaključuje da:
  - a. postoji nedostatak specijalizovanih centara za lečenje mladih koji su korisnici narkotičkih supstanci i nedostatak odgovarajućih programa za prevenciju i podizanje svesti, kao nedostatak usluga i lečenja korisnika narkotičkih supstanci, bilo u smislu geografskog prostiranja, bilo u smislu kvaliteta;
  - b. nedostaje jedinstvena nacionalna (sveobuhvatna) statistička baza podataka, uključujući nedostatak potpunih podataka o uzrocima i vrstama narkotičkih supstanci, i o sumnjivim slučajevima smrti od narkotičkih supstanci;
  - c. nedostaje stručnost osoblja centara za socijalni rad koji bi se u okviru svog zakonskog mandata bavili slučajevima dece koja su korisni narkotičkih supstanci;

---

³⁰ Isto, str. 20-23.

³¹ Strategija zdravstvenog sektora 2017-2021, Priština, 2016, str.. 20 na: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Strategjia-sektoriale-e-shendetesise-final-nentor-2016-ALB_.pdf.

³² Strategija Kosova za omladinu 2013-2017, Priština, 2013, str.. 22 na: https://www.mkrs-ks.org/repository/docs/strategjia_kosovare_per_rinine.pdf.

³³ Strategija o školama koje promovisu zdravlje na Kosovu 2009 – 2018, Priština, 2009, str. 50, na: http://www.kryeministri ks.net/repository/docs/Strategjia_per_Shkollat_Promovuese_te_Shendetit_ne_Kosove_2009-2018.pdf.

³⁴ Administrativno uputstvo 06/2014, član 3, na: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=10128>.

³⁵ <https://masht.rks-gov.net/uploads/2019/05/ua-masht-04-19-x.pdf>.

d. prisustvo narkotičkih supstanci i drugih konfiskacija od strane Policije Kosova u blizini obrazovnih ustanova i činjenica da je mnogo mladih ljudi uključeno u aktivnosti vezane za drogu, jasan je pokazatelj da državne institucije treba da učine više u sprečavanju upotrebe narkotičkih supstanci i poboljšanje životnih uslova u dugoročnoj perspektivi dece/mladih na Kosovu.

e. na osnovu podataka SSK-a i TSK-a nedostaju podaci koji se pozivaju na specifična konkretna krivična dela iz poglavlja XXIII Kodeksa.

54. Na osnovu gore navedenog, Ombudsman, u skladu sa članom 135, stav 3 Ustava Republike Kosovo “, [...] *ima pravo da vrši preporuke i predlaže mere onda kada primijeti kršenje prava i sloboda ljudi od strane organa javne administracije i ostalih državnih organa*”. U smislu člana 18, stav 1.2 Zakona o Ombudsmanu, prema kome Ombudsman ima odgovornost „*da skrene pažnju na slučajeve kada institucije krše ljudska prava i da podnese preporuke da se prekine sa takvim slučajevima, (...)*”.

Prema navedenom, Ombudsman

PREPORUČUJE

Ministarstvu zdravlja

1. Uspostavljanje i pružanje posebnih usluga lečenja i rehabilitacije za decu/mlade (koji su korisnici narkotičkih supstanci), uključujući i odgovarajuću podršku njihovim porodicama.

Policiji Kosova

1. Ranu identifikaciju opasnosti od zloupotrebe narkotičkih supstanci od strane dece, profiliranje kriminalnih grupa i izradu preventivnih programa za zaštitu od opasnosti od upotrebe narkotičkih supstanci u školama i opštem stanovništvu.
2. Stvaranje jedinstvene nacionalne (sveobuhvatne) statističke baze podataka uključujući, ali ne ograničavajući se na uzroke i vrste narkotičkih supstanci, o sumnjivim slučajevima smrti od njihove upotrebe.

Ministarstvu rada i socijalne zaštite

1. Povećanje profesionalnih i finansijskih kapaciteta radnika socijalnih usluga za rad sa decom koja su u opasnosti ili su zavisna od narkotičkih supstanci.

Minsitarstvu obrazovanja nauke i tehnologije

1. Razvijanje kontinuiranih informativnih aktivnosti sa učenicima i roditeljima, distribuirajući opsežne materijale i informacije o štetnim zdravstvenim efektima koja su rezultat upotrebe narkotičkih supstanci.

2. Organizovanje obuka sa nastavnicima o ranoj identifikaciji korisnika narkotičkih supstanci i opremanje istih sa materijalima i informacijama (jedinstvenim modulama) o štetnim zdravstvenim efektima zbog upotrebe narkotičkih supstanci.

Sudskom savetu Kosova

1. Unapređenje baze podataka u vezi sa sudskim odlukama koje se odnose na posebna krivična dela (*ne samo sa člancima*) iz poglavlja XXIII Kodeksa.

Tužilačkom savetu Kosova

1. Unapređenje baze podataka u vezi sa sudskim odlukama koje se odnose na posebna krivična dela (*ne samo sa člancima*) iz poglavlja XXIII Kodeksa.

U skladu sa članom 132, stav 3 Ustava Republike Kosovo („Bilo koji drugi organ ili institucija, koja sprovodi legitimnu vlast u Republici Kosovo je dužna da odgovori na zahteve Ombudsmana i da mu/joj predstavi sva dokumenta i informacije koje su od njega zatražena u saglasnosti sa zakonom“) i člana 28 Zakona br. 05/L-019 o Ombudsmanu („Autoriteti, kojima je Ombudsman uputio preporuke, zahtev ili predlog za preduzimanje konkretnih mera, [...] treba da odgovore u roku od trideset (30) dana. Odgovor treba da sadrži razloge u pisanoj formi o preduzetim radnjama u vezi navedenog pitanja“), ljubazno vas molimo da nas informišete o radnjama koje ćete preduzeti u vezi sa ovim pitanjem.

S poštovanjem,
Hilmi Jashari
Ombudsman